

NƏDƏN DOĞMA SÖZÜMÜZÜ...

Bir sözün - “sırağün” kimi “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə qeydə alınmış sözün yazılışı barədə danışmaq istəyirəm. Bu söz tərtəmiş doğma (milli) sözümüzdür. İki sözün birləşməsindən ibarət olan bu söz Azərbaycan dilinin bütün milli (daxili) normativlərinin tələblərinə cavab verir. Belə ki, iki sözdən - sırağa (çox güman ki, sıra sözündən yaranıb) və gün sözlərindən ibarət olan bu sözdə ahəng qanunu əsasən özünü qoruyub saxlayıb. Gün sözündəki **ü** saiti istisna olmaqla qalanları qalın saitdir. İki sözün birləşməsindən yaranan bu sözdə qoşa sait yoxdur. Sözün başlanğıcında yazılan **sr** hərf birləşməsi süni olduğundan Azərbaycan dilinin orfoepik və orfoqrafik normalarına qətiyyəən uyğun gəlmir. Azərbaycan dilində sözün əvvəlində iki yanaşı samitlə gələn söz yoxdur. Elə dilimizin bu sət

qaydasının nəticəsidir ki, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”ndə sırağün və ondan leksik və sintaktik yolla yaranmış üç sözdən (sırağündənqalan, sırağündənqalma, sırağünkü) başqa ayrı bir söz qeydə alınmamışdır. Buradan da belə bir məntiqi qənaətə gəlmək olur ki, bu sözün yaranması və yazılışı istisna təşkil edə bilməz. Sadəcə, bu milli sözümüzün yazılışında bilə-bilə orfoqrafiyanın özəl prinsipi sayılan fonetik prinsipi pozuruq.

Azərbaycan dilinin bəzi dialektlərində bu söz sırağagün (bundan sonra məqalədə sırağagün yazacam) formasında işlədilir. (Çox doğru olaraq, bəzən mətbuatda və kitablarda bu söz deyildiyi kimi (sırağagün) yazılır). Fonetik prinsipin - sözün deyildiyi kimi yazılması orfoqrafiyanın özül və özəl prinsipidir. Bu qayda bütün dünya dillərinin xəlqiliyini, milliliyini

və koloritini qoruyub saxlayır. Haqqında danışdığımız söz sırf Azərbaycan dilinə mənsub olub, sıra və gün sözlərinin birləşməsindən yaranıb. Günün, ayın və ilin ardıcılığı və sıralanması dəyişilməz bir astronomik hadisə olduğun hamı üçün bəlli bir məsələdir. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”ndə də, haqlı olaraq, sırağagün sözünün bu leksik mənası (definisiya) elə sıralanma ilə ilgiləndirilib: “Deyilən gündən iki gün qabaq, dünəndən qabaqki gün.” Sözün leksik-lüğəvi mənasından açıq-aşkar görünür ki, bu söz ardıcılıq və sıra bildirir. Bu məqamda aydınlıq naminə onu da qeyd edək ki, hər hansı zaman vahidi və sıralanmada (sıra saylarında) aşağıdan yuxarı və yaxud geriye saymanın özündə də ardıcılıq və sıra gözlənilir. Belə olduğu halda, niyə deyildiyi kimi sırağagün yazılmasın? Səbəb nədir? Əslində, ortada

heç bir səbəb yoxdur. Olsa-olsa bunun səbəbini “bir dəli bir quyuya bir daş atdı” zərbi - məsəli ilə izah etmək olar. Belə olan təqdirdə “Qordi düyünü” kimi də məsələ anidən tez və asan həll olunar.

Bu sözün yazılışını indi gündəmə gətirməyim heç də təsadüfi deyildir. Mətbuatdan verilən məlumatlara görə AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu tərəfindən hazırlanmış və bir neçə dəfə müzakirə olunmuş “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti” yaxın günlərdə yenidən nəşr ediləcəkdir. Əminəm ki, bu sözün yazılışı barədə təklifim dilimizin (orfoqrafiyamızın) təəssübkeşləri (cəfəkeşləri) tərəfindən müsbət qarşılanacaq, gec də olsa, bu yanlışlıq aradan qaldırılacaqdır. Növbəti orfoqrafiya lüğətimizdə dilimizin özəl və dəyişilməz normativini özündə əks etdirən fonetik prinsipə sadıq qalmaqla bu milli (doğma) sözümüzün düzgün yazılışını bərpa etməliyik.